

توسعه آموزش کتابداری در استرالیا عوامل تغییر

دکتر زهیر حیاتی^۱

چکیده: اولین اظهار نظر درباره نیاز استرالیا به نوعی آموزش کتابداری در سال ۱۹۳۵ منتشر شد. انجمن کتابداران استرالیا در سال ۱۹۳۷ برای پایه‌گذاری آموزش کتابداری تأسیس شد. اولین دانشکده کتابداری به سبک دیویی در کتابخانه ایالتی نیوساوت ولز بنا گردید. انجمن کتابداران نخستین آزمون خود را به منظور شناسایی اعضای حرفه‌ای انجمن در سال ۱۹۴۴ برگزار کرد. در سال‌های بعد دو دانشکده دیگر نیز در کتابخانه‌های ملی و ایالتی برپا شد. توسعه آموزش عالی در سال ۱۹۵۷ زمینه را برای تحصیلات دانشگاهی کتابداران فراهم نمود. دانشکده کتابداری نیوساوت ولز در سال ۱۹۶۰ تأسیس شد و در سال‌های بعد دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری نیز به دوره‌های قبلی اضافه شد. در سال ۱۹۶۸ انجمن کتابداران، فارغ‌التحصیلان دوره‌های کتابداری در مؤسسات آموزش عالی را نیز در زمره کتابداران حرفه‌ای شناخت. دهه ۱۹۸۰ آغاز توسعه کیفی آموزش کتابداری است. به دلیل دگرگونی در فناوری اطلاعات آموزش کتابداری نیز تحول یافت و به سوی آموزش مدیریت اطلاعات گرایش پیدا کرد.

کلیدواژه‌ها: آموزش کتابداری، استرالیا

مقدمه

چگونه کشوری می‌تواند با بهره‌گیری از امکانات ملی، بخش آموزش عالی را که بیشتر رشته‌های علمی و حرفه‌ای، از جمله آموزش کتابداری و اطلاع‌رسانی را در برمی‌گیرد، به گونه‌ای طراحی کند که هماهنگی کامل با دیگر جنبه‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی آن کشور داشته باشد.

گرچه آموزش کتابداری در ابتدا رشته‌ای دانشگاهی

در قرن بیستم بعضی کشورهای به ظاهر کوچک (در مقایسه با ایالات متحده آمریکا، روسیه، ...) و دور از مراکز عمده قدرت اقتصادی و سیاسی دنیا به رشد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی قابل ملاحظه‌ای دست یافته‌اند. یکی از این کشورها استرالیا است. گرچه استرالیا از شیوه جامعه غربی پیروی می‌کند، ولی توانسته است الگوی ملی مناسبی برای توسعه آموزش عالی ارائه دهد. مقاله حاضر نتیجه کوششی است برای نشان دادن اینکه

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز

امتحان‌گیرندهٔ خارجی به نهادی برای تعیین اعتبار و همچنین سیاستگذاری‌های مداوم و اصلاح این سیاست‌ها به توسعهٔ آموزش کتابداری سرعت بخشید. از طریق مشارکت فعال دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مرزهای کتابداری سنتی به مدیریت اطلاعاتی گسترش یافت. توسعهٔ مدیریت اطلاعاتی و ایجاد کتابداری حرفه‌ای در استرالیا آن کشور را نمونه‌ای ارزنده از کشورهای کرد که چنین روندهایی را اخیراً تجربه کرده‌اند.

آموزش کتابداری از آغاز تا سال ۱۹۳۷

علی‌رغم داشتن میراث اروپایی، کتابداری در استرالیا چندان زود آغاز نشد. سال‌های متعددی، آموزش کتابداری از طریق کارآموزی در کتابخانه‌های عمومی تنها شیوه بود. نخستین اندیشه برای سازمان یافتن آموزش کتابداری تشکیل کلاس‌هایی به شیوهٔ دانشکدهٔ کتابداری دیویی^۳ همراه با آزمون‌های سراسری و اعطای دیپلم کتابداری بود (۱۳:۱۱) و آموزش کتابداری در استرالیا تا سال ۱۹۲۹ بدین آرمان نائل نشد (۸۵:۱۱).

سال‌های زیادی گذشت تا تعدادی از کتابداران پیشرو استرالیا مانند جان متکالف^۴ و ایفولد^۵ انجمنی از کتابداران حرفه‌ای تأسیس کنند. احتمالاً این اشخاص الگوها و کیفیت‌های حرفه‌ای متفاوتی برای ایجاد انجمن کتابداران و پذیرش اعضا در آن در سر داشتند. به‌ر حال، اقدامات انجام شده برای تأسیس انجمن تا سال ۱۹۳۷ به نتیجه نرسید.

اولین بیانیهٔ رسمی برای آموزش کارکنان کتابخانه‌ها از گزارش مان و پیت که در سال ۱۹۳۵ به دولت استرالیا

نمود، ولی امروزه یکی از زمینه‌های موفق تحصیل در دانشگاه‌ها به‌شمار می‌آید. گسترش آموزش کتابداری به بسیاری از دانشکده‌ها این رشتهٔ تحصیلی را در دسترس داوطلبان زیادی قرار داده است.

نخستین بار اندیشهٔ ایجاد نظامی برای آموزش کتابداری در سال ۱۹۳۵ از گزارش مان و پیت گرفته شد. معمولاً کتابداران استرالیا سال ۱۹۳۵ را آغاز کتابداری نوین در این کشور می‌دانند. در این زمان و حتی یک دههٔ بعد نظامی برای آزمون ملی در کتابداری وجود نداشت. کتابداری از طریق کسب تجربه زیر نظر کتابداران مجرب که خود نیز بدین‌سان آموزش دیده بودند فراگرفته می‌شد. اما به‌رحال انجمن کتابداران استرالیا و مؤسسان اولیهٔ آن بودند که نظام ملی آموزش کتابداری را به‌وجود آوردند. تأسیس اولین دانشکدهٔ کتابداری که مبنای کتابخانه‌ای داشت آغازگر راهی شد که تاکنون ادامه دارد، لذا توسعهٔ آموزش کتابداری در استرالیا علاوه بر انجمن کتابداران مدیون کتابداران ارشد کتابخانهٔ ایالتی نیوساوت ولز و کتابخانهٔ ملی استرالیاست.

اولین نشانه برای آغاز راهی جدید از گزارش موری^۲ (۱۹۵۷) به دست آمد که بیان می‌داشت آموزش‌های حرفه‌ای باید در دانشگاه‌ها ساماندهی شود. آموزش کتابداری در سال ۱۹۶۰ با تأسیس اولین دانشکدهٔ کتابداری در دانشگاه نیوساوت ولز به محیطی دانشگاهی انتقال یافت. آموزش کتابداری با هدایت و راهنمایی انجمن کتابداران استرالیا نه تنها جایگاهش را از کتابخانه‌ها به دانشگاه‌ها آورد، بلکه راهش را نیز از تعلقات خاص حرفه‌ای جدا کرد. ایجاد دانشکده‌های کتابداری در مؤسسات آموزش عالی و مؤسسات فناوری موجب گسترش مبنای آموزش کتابداری شد (۱:۹).

تغییر نقش انجمن کتابداران استرالیا از یک

1. Munn and Pitt
3. Library economy
5. Ifould

2. Murray's report
4. Metcalfe

همچنین دارای تجربه کاری در یک کتابخانه معتبر باشند (۱۶:۱۱).

رئیس کمیته استانداردها و آموزش مؤسسه کتابداران، متکالف، بیان می‌داشت که برای استرالیا هنوز زود است دانشکده‌های کتابداری مانند آنچه در ایالات متحده تأسیس شده بود ایجاد نماید (۸۵:۱۸). به منظور تأمین شرایط دولت ایالت نیوساوت ولز و علاوه بر این تربیت کتابداران به منظور برآورد شرایط جدید مؤسسه کتابداران، اولین دانشکده رسمی کتابداری به شیوه دانشکده کتابداری دیویی در کتابخانه ایالتی نیوساوت ولز به سال ۱۹۳۹ تأسیس یافت. کمیته استانداردها و آموزش کتابداری به وجود آورنده همه خط‌مشی‌ها و استانداردهایی بود که برای آموزش کتابداری حرفه‌ای برقرار می‌گشت. یکی از ابتکارات این کمیته پیشنهاد ایجاد هیئت مدیره دائمی برای امتحانات و اعطای گواهینامه به مجمع عمومی انجمن کتابداران استرالیا بود. این پیشنهاد که در سال ۱۹۴۰ ارائه گردید در همان سال تصویب شد (۱۰:۲۲). این ابتکار کمیته استانداردها و آموزش انگیزه تلاش‌هایی شد که برای توسعه آموزش کتابداری و در نتیجه برای بهبود موقعیت حرفه‌ای کتابداران صورت می‌گرفت.

اولین آزمون خارجی برای شناسایی اعضای پیوسته مؤسسه کتابداران استرالیا در سال ۱۹۴۴ برگزار شد و برای مدت سه دهه مهم‌ترین عامل در افزایش خدمات کتابخانه‌ها و موقعیت حرفه‌ای کتابداران بود (۴۰۷:۱۶). از طریق ایجاد منابع آموزشی بسیار در خلال سال‌های فعالیت، انجمن کتابداران استرالیا بنیانی استوار برای توسعه و دگرگونی‌های آینده به وجود آورد.

امتحانات خارجی در سه سطح برگزار می‌شد: مقدماتی، واجد شرایط بودن و دیپلم کتابداری. امتحان واجد شرایط بودن در سال ۱۹۸۴ به آزمون ثبت‌نام

تقدیم گردید گرفته شد. آنها پیشنهاد کردند که کلاس‌ها در کتابخانه‌های ایالتی برگزار گردد. آنها عقیده داشتند به خاطر کمبود تقاضا برای آموزش کتابداری در استرالیا امکان تأسیس دانشکده کتابداری وجود ندارد (۸۶:۱۸). گرچه توصیه‌های آنها به مذاق انجمن کتابداران استرالیا خوش نیامد اما آنها توانستند راه توسعه آموزش کتابداری در آینده را ترسیم کنند.

آموزش کتابداری از ۱۹۳۸ الی ۱۹۵۹

اولین تقاضای واقعی برای کتابداران آموزش دیده در اثر حرکتی در کتابخانه‌های عمومی که "جریان آزاد کتابداری"^۱ نام دارد، پدید آمد. با فراهم آمدن بودجه ایالتی، دولت‌های محلی توانستند به تأسیس و توسعه کتابخانه‌های عمومی بپردازند. و این حرکت جدید در آموزش کتابداران استرالیا، ایجاد تشکیلات جدید را ضروری ساخت.

مؤسسه کتابداران استرالیا

تشکیلات جدید مؤسسه کتابداران استرالیا در سال ۱۹۳۷ پی‌ریزی شد. این اندیشه متکالف بود که استرالیا برای آغاز توسعه کتابداری ملی نیاز به انجمنی در اندازه متوسط دارد (۸۵:۱۸). سازمان جدید که یک دهه بعد نامش به "انجمن کتابداران استرالیا" تغییر یافت در دستور کار خود بهبود استانداردهای کتابداری و ارتقای موقعیت حرفه‌ای کتابداران را گنجانده بود (۲۴:۱۹).

آشکار بود که برای بهبود موقعیت حرفه‌ای کتابداران راهی جز آموزش کتابداری وجود ندارد. مؤسسه "کتابداران استرالیا" اولین مؤسسه‌ای بود که آموزش کتابداری و توسعه آنرا وظیفه اصلی خود قرار داد. مؤسسه به اندازه‌ای به موقعیت حرفه‌ای کتابداران توجه داشت که مقرر نموده بود بنیانگذاران آن نیز باید دارای شرایطی باشند که برای ورود به دانشگاه لازم است و

1. Free Library Movement

تغییر یافت و داوطلبانی که این امتحان را با موفقیت می‌گذراندند به عضویت انجمن حرفه‌ای کتابداران استرالیا پذیرفته می‌شدند (۸۵:۱۸). از طریق برگزاری امتحانات خارجی، انجمن کتابداران استرالیا نه تنها به یکی از اهداف خود که به‌وجود آوردن استانداردهای هماهنگ برای آموزش کتابداری در استرالیا بود جامعه عمل پوشانید بلکه توانست خود را نهادی حرفه‌ای به سازمان‌های استخدام‌کننده کتابداران بشناساند.

افزایش تعداد داوطلبان برای شرکت در آزمون‌ها به تأسیس دو دانشکده کتابداری دیگر شد، یکی در کتابخانه ملی استرالیا (۱۹۴۴) و دیگری در کتابخانه ایالتی ویکتوریا (۱۹۴۸) (۸۵:۱۸). ایجاد این دانشکده‌ها بدین منظور بود، تا داوطلبان بتوانند مقالات لازم برای آزمون‌ها را تهیه کنند. مگوار و خصوصیت مهم برای این مؤسسات برمی‌شمارد، یکی اینکه آنها توانستند تعداد زیادی از کتابداران را آموزش دهند، دیگر اینکه عمر آنها کوتاه بود و به زودی تعطیل شدند (۲۳:۱۳).

گرچه هیئت مدیره برگزارکننده امتحانات می‌کوشید تا محتوای دروس دوره‌های مختلف را روزآمد نگهدارد و از این نظر قابل مقایسه با مؤسسات آموزش عالی بود اما آنها مشکلاتی نیز داشتند، قبلاً دوره‌ها توسط کتابدارانی ارائه می‌شد که دارای مقام آموزشی در حد مدرسان دانشگاه نبودند و همچنین امتحانات به‌صورت خارجی برگزار می‌شد (۱۱:۲۲).

در همان زمان که امتحانات خارجی برگزار می‌شد و داوطلبان عضویت در انجمن حرفه‌ای کتابداران از این امکانات استفاده می‌کردند، مطالعه مهمی به‌وسیله کمیته دانشگاه‌ها انجام گردید. این کمیته که به نام "کمیته موری"^۱ معروف است در سال ۱۹۵۷ بیانیه مهمی درباره آموزش‌های حرفه‌ای در دانشگاه‌ها صادر کرد (۱۰۲:۱۵). بیانیه "کمیته موری" همان تأثیری را

داشت که بیانیه ویلیامسون بر روی کتابداری امریکا گذاشت (۲۱). براساس نظر این کمیته، آموزش‌های حرفه‌ای باید در زمره مسئولیت‌های دانشگاه‌ها قرار گیرد و تنها آموزش‌های فنی در آموزشکده‌های فنی متمرکز گردد (۷۸:۶). لذا کتابداری استرالیا واجد شرایط برای تبدیل شدن به یک رشته دانشگاهی در سال‌های بعد شد. همچنین انجمن کتابداران فرصتی تاریخی یافت تا آموزش کتابداری را از حالت آموزش‌های شغلی تبدیل به آموزشی با موقعیت دانشگاهی نماید و کتابداران موقعیتی مانند فارغ‌التحصیلان دیگر رشته‌های حرفه‌ای مانند پزشکی و حقوق پیدا کنند.

آموزش کتابداری از ۱۹۶۰ الی ۱۹۸۰

در سایه شرایط مناسبی که از گزارش موری و همچنین افزایش منابع آموزش کتابداری که حاصل بیش از دو دهه تلاش مداوم انجمن کتابداران استرالیا بود، حاصل گردید، اولین دانشکده کتابداری در سال ۱۹۶۰ در دانشگاه نیوساوت ولز تأسیس شد (۸۶:۱۸). دانشکده کتابداری توسط متکالف کتابدار بازنشسته دانشگاه نیوساوت ولز تأسیس شد (۱۰:۲۲). اولین برنامه‌ای که دانشکده کتابداری ارائه نمود دوره دیپلم دانشگاهی بود که یک سال به درازا می‌کشید. دانشگاه نیوساوت ولز همچنین دوره فوق‌لیسانس پژوهشی را در سال ۱۹۶۳ و دوره فوق‌لیسانس با گذراندن کلاس را در سال ۱۹۷۲ افتتاح کرد. در سال‌های بعد دوره دیپلم آرشیو و دو دوره در فوق‌لیسانس مدیریت آرشیو از طریق پژوهش و با گذراندن کلاس و همچنین یک دوره دکترای کتابداری به دوره‌های موجود اضافه شد.

تلاش دانشگاه نیوساوت ولز در تأسیس دانشکده کتابداری نقطه عطفی در توسعه آموزش کتابداری در استرالیا است. براساس گفته ریوارد گنایش دانشکده‌های

کتابداران در سخنرانی خود در همایش این انجمن بیان داشت که فقط آموزش دانشگاهی موقعیت‌آفرین است (۱۷۴:۱۴). مجمع عمومی در بیانیه سال ۱۹۶۲ خود رسمیت داشتن مدرک دانشگاهی را اعلام نمود و در سال ۱۹۶۶ آن را مجدداً تأیید کرد. براساس این بیانیه شایستگی فارغ‌التحصیل بودن فقط به کسانی اعطا می‌شد که فارغ‌التحصیل دانشگاه باشند و دوره یک ساله دیپلم کتابداری را با موفقیت گذرانده باشند. آموزش کتابداری در استرالیا و انجمن حرفه‌ای آن همیشه در قبال تغییرات اجتماعی مسئول بوده و به بهترین شیوه در مقابل تغییرات فرهنگی از داخل و خارج انجمن عکس‌العمل متقابل نشان داده است. این احساس مسئولیت‌ها و انعطاف‌ها، موفقیت‌های زیادی را برای انجمن کتابداران به بار آورد و آن را برای انجام برنامه‌های مهم آینده در راستای صحیح قرار داد. یکی از این عکس‌العمل‌های تاریخی به توسعه آموزش کتابداری، انتقال مسئولیت آموزش کتابداری از انجمن کتابداران به دانشگاه‌ها بود (۵:۱۰).

به دنبال افزایش تعداد دوره‌های آموزشی در کتابداری و این باور که هر انجمن حرفه‌ای باید دارای مجموعه‌ای از استانداردها باشد، کمیته آموزش مجموعه‌ای از استانداردها را در سال ۱۹۶۴ به مجمع عمومی پیشنهاد کرد. این مجموعه استانداردها که "استانداردهای حداقل" نام گرفت، اولین استانداردها برای اعطای اعتبار بود و به این ترتیب اولین مبنای برای شناسایی دانشکده‌های کتابداری به وجود آمد (۲۰:۱۱). در سال ۱۹۶۶ آموزش کتابداری دومین گسترش خود را تجربه کرد. این گسترش موجب تغییرات اساسی در مسیر توسعه آموزش کتابداری در سال‌های آینده شد و همچنین لزوم تعریف دوباره اصول و استانداردها را به وجود آورد. تغییرات همراه با این باور که آموزش عالی در استرالیا باید با گسترش مؤسسات آموزش

کتابداری رویداد ساده‌ای نبود، بلکه برای تحقق بخشیدن به نیاز آموزش کتابداری به تحقیق و ارتباطات بین حرفه‌ای پیش آمد (۱۷:۱۱۸). تلاشی که دانشگاه نیوساوت ولز آغاز نمود در این دانشگاه خاتمه نیافت و به دانشگاه‌های دیگر استرالیا تسری یافت. دومین دوره دیپلم دوساله بود که در مؤسسه فناوری پادشاهی ملبورن در سال ۱۹۶۵ تأسیس شد (۱۱:۱۹).

حال انجمن کتابداران با توجه به نقش فعالش در آموزش کتابداری که طراح و عمل‌کننده اصلی بود برای تبدیل شدن به برنامه‌ریز و هماهنگ‌کننده همه فعالیت‌هایی که در آینده باید انجام شود در موقعیتی حساس قرار داشت.

تغییر نقش انجمن کتابداران استرالیا از امتحان‌کننده به اعتبار دهنده

در سال ۱۹۶۱ انجمن کتابداران استرالیا فارغ‌التحصیلان دوره دیپلم کتابداری دانشگاه نیوساوت ولز را از گذراندن هر نوع امتحان برای عضویت و پیوستن به انجمن معاف نمود (۱۲:۱۲۶). برملی اظهار می‌دارد: پذیرفتن امتحانات دانشگاه نیوساوت ولز قطع انحصار انجمن کتابداران استرالیا بر آموزش کتابداری بود (۷۵:۳). ريوارد بیان می‌کند که با شناسایی شرایط دانشگاه نیوساوت ولز تغییری در نقش انجمن کتابداران از امتحان‌کننده به اعتبار دهنده به وجود آمد (۱۸:۷۵). تغییری که نقش آن را شبیه انجمن کتابداران امریکا می‌کرد و از انجمن کتابداران انگلیس دور می‌نمود.

آموزش کتابداری در دانشگاه‌ها توجه کارکنان کتابخانه‌ها و کسانی که می‌خواستند کتابدار واجد شرایط شوند را جلب نمود. به خصوص زمانی که هیئت منتحن پیشنهادی مبنی بر اینکه کتابداران حرفه‌ای باید فارغ‌التحصیل دانشگاه باشند را به مجمع عمومی انجمن کتابداران ارائه نمود. متکالف، رئیس انجمن

عالی و کاربرد استانداردهای یکسان در آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای اعلام داشت (۶۸:۸).

با تأیید این مؤسسات، نظام آموزش عالی در استرالیا نظامی دوگانه شد. براساس این نظام، مؤسسات آموزش عالی فقط به تدریس و تحقیق مشغول می‌شدند. در سال ۱۹۶۸ با افزایش تعداد مؤسساتی که دوره‌های کتابداری ارائه می‌نمودند و همه آنها دارای شرایط خاص خود بودند، انجمن کتابداران به این تصمیم واقع‌گرایانه رسید که سیاست قبلی خود در مورد اعطای شرایط فارغ‌التحصیلان دوره‌های کارشناسی مؤسسات آموزش عالی را واجد شرایط تشخیص دهد. لذا با این تصمیم آنها را از امتحان عضویت در انجمن کتابداران معاف نمود. همچنین تصمیم گرفته شد با رسیدن تعداد دوره‌های واجد شرایط به حد قابل قبول، امتحان خارجی نیز متوقف گردد (۴۰۷:۱۶).

انواع دوره‌ها

نتیجه دیگر گسترش آموزش کتابداری در استرالیا تنوع دوره‌هاست. دوره‌ها به طور کلی به دو گروه تقسیم می‌شوند، دوره‌های حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای، به جز دوره‌های عالی (کارشناسی ارشد و دکترا) دوره‌های حرفه‌ای، آنهایی هستند که شرایط بنیانی انجمن کتابداران برای اعطای شرایط حرفه‌ای را تأمین نمایند. دوره‌های عمومی به دیپلم دانشگاهی و مدارک کارشناسی تقسیم می‌شوند. و دوره‌های تخصصی شامل دوره‌های معلم - کتابدار و مدیریت آرشیو می‌شوند. هر دو نوع دارای دوره‌های دیپلم دانشگاهی و دوره‌های کارشناسی هستند. به این دوره‌ها باید دوره‌های آموزش از راه دور و دوره‌های آموزش مداوم را نیز افزود. دوره‌های غیرحرفه‌ای آنهایی هستند که در آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای برگزار می‌گردند.

عالی خارج از دانشگاه‌ها گسترش و تنوع یابد از طرف کمیته‌ای به نام "کمیته مارتین" ایجاد شد. کمیته همچنین تشخیص داد که آموزش عالی باید در دسترس همه کسانی که در جستجوی آن هستند قرار گیرد. لذا مؤسسات آموزش عالی نه تنها باید در شهرهای بزرگ وجود داشته باشند بلکه دوره‌های آموزش عالی باید در دسترس همه مردم در سراسر کشور قرار گیرند (۱:۷). کمیته بر این باور بود در زمانی که دولت استرالیا خواهان گسترش کتابخانه‌ها و آموزش عالی است با کمبود کتابدار حرفه‌ای مواجه شده است. تقاضا برای کتابداران حرفه‌ای را نمی‌توان از طریق دوره‌های آموزش کتابداری در دانشگاه‌ها و دوره‌هایی که به صورت محدود در دیگر مؤسسات آموزش عالی به وجود آمده بود تأمین نمود. لذا براساس گزارش کمیته آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای نه تنها مکانی مناسب برای آموزش کتابداران است بلکه باید تقاضاهای جدیدی برای کتابداران آموزش دیده به وجود آورد. همچنین کمیته تصویب کرد محتوای دوره‌های آموزشی باید براساس استانداردهای انجمن کتابداران استرالیا باشد (۶۷:۸).

به دنبال گزارش "کمیته مارتین" مطالعه دیگری درباره مؤسسات آموزش عالی توسط کمیته‌ای از دولت مشترک المنافع که به نام "کمیته وارک"^۱ مشهور است انجام شد. این کمیته از انحصار کتابداران حرفه‌ای در زمینه علوم انسانی، انتقاد کرد و اعلام نمود که این انحصار باید با متنوع کردن آموزش کتابداری در مؤسسات آموزش عالی از میان برود (۶۷:۸). کمیته تصویب کرد طول دوره‌های دیپلم کتابداری در آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای سه سال باشد و آموزش مهارت‌های کتابداری باید با آموزش‌های تخصصی ادغام گردد. کمیته تمایل انجمن کتابداران استرالیا را برای شناسایی دوره‌های کتابداری در مؤسسات آموزش

حرکتی ظریف است. دانشکده‌های کتابداری و انجمن کتابداران استرالیا از نوآوری‌های فنی به وجود آمده و تأثیری که بر آموزش و حرفه کتابداری داشت کاملاً آگاه بودند. لذا در هیچ‌کدام از برنامه‌های آموزش کتابداری دوگانگی میان موضوعات کتابداری و اطلاع‌رسانی مشهود نبود (۴۹:۴).

همین سیاست نیز به وسیله انجمن کتابداران استرالیا با هدف شناسایی علوم اطلاع‌رسانی به عنوان شعبه‌ای از کتابداری و نه به عنوان تخصصی جدا، مانند دوره‌های مطالعات آرشیوی و معلم - کتابدار دنبال گردید. همچنین انجمن کتابداران با تأسیس بخش علوم اطلاع‌رسانی توجه عمیق خود را به اهمیت و توسعه مطالعات اطلاع‌رسانی در استرالیا نشان داد (۲۳:۱۰).

بررسی سال ۱۹۷۷ دوره‌های حرفه‌ای و نیمه حرفه‌ای دانشکده‌های کتابداری، دوره‌ای را نشان نمی‌دهد که به تخصص علوم اطلاع‌رسانی بیانجامد. اما بعضی دانشکده‌های کتابداری برای کسب اعتبار و شهرت، عبارت اطلاع‌رسانی را به نام خود افزودند (۸۰:۲). علاوه بر این بعضی دانشکده‌های کتابداری در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی تغییرات اساسی در برنامه‌های آموزشی خود ایجاد کردند و برنامه‌های جدیدی را که توجه آنها را به مفاهیم اطلاعاتی، جریان اطلاعات و مدیریت اطلاعات نشان می‌داد تدوین نمودند.

در بعضی مؤسسات آموزش عالی، مانند کالج کورینگ - گای و مؤسسه فناوری پادشاهی ملبورن تأکید اساسی در برنامه‌های آموزشی بر اطلاعات بود. در دانشکده کتابداری موناخ توجه عمده به ماهیت میان رشته‌ای علوم اطلاع‌رسانی معطوف گردید (۲۳:۱۰).

عوامل انسانی: کتابداران و اعضای هیئت علمی بدون تردید عده‌ای از کتابداران استرالیایی (شاغلان حرفه‌ای و مدرسان دانشگاهی) نقش بارزی در توسعه آموزش و دانشکده‌های کتابداری داشته‌اند. اما باید این نکته را خاطر نشان ساخت که دانشکده‌های کتابداری در استرالیا برای استخدام اعضای هیئت علمی واجد شرایط از داخل با مشکل روبرو بودند. لذا آنها برای ارائه برنامه‌های آموزشی کتابداری و اطلاع‌رسانی، مدرسان خارجی استخدام کردند (۸۵:۱۹).

در میان همه شخصیت‌ها چهره جان والاس متکالف از همه برجسته‌تر است. از او به عنوان طراح اولین نظام امتحانات و اعطای گواهینامه نام برده می‌شود (۲۲:۱۰). ریوارد، متکالف را چنین توصیف می‌کند: او به وجود آورنده اولین هسته کتابداران حرفه‌ای و مؤسس اولین دانشکده کتابداری برای آموزش کتابداران است (۱۸:۱۲۵).

اف. گیبونز که تحت تأثیر توسعه دوره‌های کارشناسی در مؤسسه آموزش عالی کورینگ‌گای^۱ و مؤسسه فنی استرالیایی جنوبی قرار گرفته بود، نقش مارگرت ترسک^۲ و جی. هورمر را در مدیریت این دوره‌ها ستایش می‌کند (۱۰:۳۲). ریوارد بار دیگر به توسعه آموزش کتابداری در دانشگاه موناخ اشاره می‌کند و از کمکی که این دانشگاه به رشد مطالعات تاریخی کرده است یاد می‌کند. او نقش جی. بی. وایت را برای مدیریت موفقیت‌آمیز دانشکده کتابداری این دانشگاه می‌ستاید (۱۸:۱۲۵). به نام این مردان و زنان مشهور باید نام مارگرت پرود بنت^۳ را به خاطر تلاش مداومش در دانشکده کتابداری مؤسسه فناوری پادشاهی ملبورن افزود.

به سوی آموزش علوم اطلاع‌رسانی

حرکت آموزش کتابداری در استرالیا به سوی علوم اطلاع‌رسانی (مدیریت اطلاعات) در دهه ۱۹۷۰،

1. Kuring-Gai 2. M.Trask and J.Homer
3. Margaret Broadbent

توسعه آموزش کتابداری در دهه ۱۹۸۰

توسعه آموزش کتابداری در استرالیا در دهه ۱۹۸۰ را بیشتر باید جریانی کیفی دانست تا کمی. تغییری که رخ داد، شامل درک تازه‌ای از کارهای اطلاعاتی، معرفی برنامه‌های جدید در آموزش کتابداری، افزایش نیاز به مهارت‌ها در کار با رایانه، ورود نظام‌های مدیریت اطلاعات در کتابخانه‌ها، بهبود استانداردهای آموزش کتابداری، تغییرات در نظام آموزش عالی استرالیا، ظهور مؤسسات آموزش عالی برای انجام تحقیق، نگاه کردن به اطلاعات به عنوان یک کالا، بازار کار حرفه‌ای جدید و آموزش اطلاعاتی توسط بخش خصوصی، به تغییر ماهیت آموزش کتابداری در این کشور انجامید.

آموزش کتابداری به عنوان نهادی اجتماعی همیشه در برابر تحولات اجتماعی حساس بود. مفاهیم جدیدی مانند مدیریت، رسانه، جامعه و اطلاعات که در سال‌های اخیر پیدا شده است، برنامه‌های آموزش کتابداری را دچار تغییر کرده است (۹:۱۹).

مدیریت نقش مهمی در برنامه‌های آموزشی مدارس کتابداری دارد. مدیران امروز بیشتر به بودجه‌بندی و تخصیص منطقی بودجه حساسیت نشان می‌دهند. مدیریت موفقیت‌آمیز کتابخانه‌ها بستگی زیادی به مهارت‌های مدیریتی دارد که باید دانشکده‌های کتابداری از طریق آموزش و انجام کارهای عملی به دانشجویان انتقال دهند. کتابداران استرالیایی، به خصوص کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و تخصصی به‌خوبی درباره نظام‌های مدیریت اطلاعاتی و کاربرد آن در کتابخانه‌ها آگاه هستند. آنها دارای دانش برنامه‌ریزی هستند و در سال‌های اخیر به نحوی مؤثر از فنون برنامه‌ریزی راهبردی استفاده کرده‌اند.

کتابخانه‌ها نه تنها به گردآوری منابع کتابخانه‌ای در اشکال سنتی می‌پردازند بلکه با مواد جدید اطلاعاتی، مانند نرم‌افزارهای رایانه‌ای، متون و تصاویر الکترونیکی

نیز مواجه شده‌اند. این مواد جدید بر برنامه‌های آموزش کتابداری تأثیر گذاشته‌اند. محتوای برنامه‌های آموزشی با آنچه یک دهه قبل بود کاملاً متفاوت است. در جامعه‌ای فرصتی مانند استرالیا اهمیت و مفهوم اطلاعات با آنچه در دوره پیش بود تفاوت زیادی دارد. این مفهوم گسترده شده و هر جنبه از آن کاربرد جدیدی در برنامه‌های آموزشی یافته است (۱:۱۲۴).

انجمن کتابداران استرالیا از طریق هیئت مدیره کمیته آموزش همیشه آماده بود تا تغییرات و بازنگری‌های مورد نیاز را در سیاست شناسایی دوره‌ها به عمل آورد. کمیته آموزش در عین‌حاله که در حفظ استانداردهای آموزشی می‌کوشد فشار زیادی را به برنامه‌های آموزشی برای حفظ یکنواختی وارد نمی‌کند (۱:۱۲۲).

انجمن کتابداران در سال ۱۹۸۲ سیاست جدید خود را برای شناسایی دوره‌های کتابداری حرفه‌ای در سطح مقدماتی منتشر کرد. در مقایسه با گذشته سیاست‌های جدید تغییرات زیادی را نشان می‌دهد. سیاست قدیم، کتابداری را حرفه‌ای می‌دانست که در کتابخانه‌ها برای مدیریت فعالیت‌های مختلف تمرکز یافته است، اما سیاست جدید توجه خود را به اطلاعات؛ فراهم‌آوری، تولید، ذخیره و بازایی آن؛ خدمات اطلاعاتی و کتابخانه‌ها در جریان ارتباطات معطوف کرده است. انتشار سیاست جدید محرکی برای معرفی و ایجاد برنامه‌های آموزشی تازه شد (۱۲:۱۲۷).

برنامه‌های جدید آموزشی

برنامه‌های جدید آموزشی که در پاره‌ای از مؤسسات آموزش عالی و دانشگاه‌ها، مانند مؤسسه فناوری پادشاهی ملبورن، مؤسسه آموزش عالی کورینگ-گای، مؤسسه آموزش عالی کانبرا و دانشکده کتابداری دانشگاه نیوساوت ولز تدوین شد، نشان‌دهنده مسئولیت دانشکده‌های کتابداری در کاربرد اصول

کارشناسی به تجدید نظر در برنامه دیپلم دانشگاهی کتابداری خود در سال ۱۹۸۱ پرداخت. این بازننگری به دلیل ایجاد در فعالیت‌های کتابخانه‌ای، حرفه کتابداری و فناوری اطلاعات ضروری بود. تجدید نظر در برنامه دانشگاه نیوساوت ولز به نظر می‌رسد که بیشتر عکس‌العملی در برابر مهارت‌های جدید ایجاد شده در کتابخانه‌ها به عنوان محل سنتی کار کتابداران باشد در عین حال که آموزش دانشجویان برای انجام مشاغل غیرسنتی نیز دور از ملاحظات نبود (۲۰:۹۳-۹۴).

نتیجه‌گیری

توسعه آموزش کتابداری در استرالیا مدیون انجمن کتابداران این کشور و مؤسسات آموزش عالی و دانشگاه‌هاست. انجمن کتابداران نه تنها خود در خلال سال‌ها پیشرفت کرد بلکه زمینه‌ساز رشد آموزش کتابداری نیز شد. تصمیمات عاقلانه و انعطاف در تصمیم‌گیری در مواقع ضرور و خصوصیت بارز انجمن کتابداران در طول نیم قرن فعالیت این سازمان حرفه‌ای است. اولین دانشکده کتابداری که مبنای کتابخانه‌ای داشت گرچه توسط انجمن کتابداران تأسیس نشد ولی مؤسس و مدیر آن جان متکالف بود که خود طراح بسیاری از حرکت‌های انجمن کتابداران است. تأسیس اولین دانشکده کتابداری، زیربنایی استوار برای ایجاد دیگر دانشکده‌های کتابداری در سال‌های آینده فراهم آورد.

انجمن کتابداران با ایجاد استانداردها به برقراری شرایط حرفه‌ای و در نتیجه به بهبود موقعیت کتابداران کمک کرد. همزمان انجمن بنیانی استوار برای شناسایی دوره‌ها به وجود آورد. وجود دوره‌های کتابداری در سطوح مختلف در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی نتیجه عمل آزادمنشانه انجمن کتابداران است. روند تحولات اخیر نشان داد که تغییرات در آموزش و حرفه

کتابداری به جای تعلیم فنون انجام کارهای کتابخانه است.

بالیوز در پایان دهم ۱۹۷۰ ادعا می‌کند که به‌خاطر تغییرات واقع شده در فرصت‌های شغلی تقاضا برای فارغ‌التحصیلان دوره‌های کارشناسی ارشد بیشتر از دوره‌های کارشناسی خواهد بود (۱:۱۲۳). لذا او ارتقاء دوره‌های سطح نخستین کتابداری حرفه‌ای (کارشناسی و دیپلم دانشگاهی) را به کارشناسی ارشد پیشنهاد می‌کند. پیش‌بینی او خیلی زود در مؤسسه فناوری پادشاهی ملیورن و مؤسسه آموزش عالی کورینگ - گای اتفاق افتاد.

مؤسسه فناوری پادشاهی ملیورن تصمیم به معرفی دو برنامه جدید گرفت. برنامه نخست که دیپلم دانشگاهی بود در سال ۱۹۸۴ و برنامه دیگر که دوره کارشناسی ارشد بود در سال ۱۹۸۶ تأسیس شدند. دوره کارشناسی ارشد برنامه‌ای میان رشته‌ای در زمینه‌های مدیریت اطلاعات و فناوری اطلاعات بود. دوره دیپلم کتابداری در مدیریت اطلاعات با هدف آموزش دانشجویان برای انجام کارهای مقدماتی در این زمینه بود (۵:۱۰۹-۱۱۱).

مؤسسه آموزش عالی کورینگ - گای در پی این هدف که فارغ‌التحصیلان آن بتوانند فرصت‌های شغلی متعددی داشته باشند، برنامه کارشناسی کتابداری خود را متوقف نمود. برنامه مذکور با برنامه‌ای که هدف آن آموزش دانشجویان برای انجام کارهای متنوع اطلاعاتی از جمله کتابداری بود جایگزین گردید. در توسعه این برنامه گروهی از متخصصان رشته‌های مختلف شرکت داشتند. این برنامه دارای محتوای نظری بسیار قوی بود و دانشجویان برای کاربرد نظریه‌ها در محیط کار آموزش می‌دیدند.

دانشکده مطالعات اطلاعات، کتابداری و آرشیو دانشگاه نیوساوت ولز ضمن مشاوره و بررسی و

تجهیزات در اختیار این دانشکده‌ها برای ارائه دوره‌های آموزشی در مدیریت اطلاعات قرار داده است. اما قبل از اینکه چنین الگویی به وسیله دانشکده‌های دیگر تقلید شود نیاز به انجام مطالعه‌ای در این زمینه است.

تاریخ دریافت: ۷۸/۱۰/۱۳

مآخذ

1. Balnaves, J. "Education for information science in the next decade". *the Australian Library Journal*, (May 1978): 122-124.
2. The Board of Advanced Education, Committee. *Desirable development in library education in Queensland*, (May 1979).
3. Bramley, J. *World trend in library education* London, Clive Bingley, 1975.
4. Broadbent, M. "After the beginning: Post-initial library and information management education in Australia". *Education for Librarianship: Australia*, vol.5, No.2 (Winter 1988): 49
5. Broadbent, M. "Educating information professionals: A perspective from RMIT", in *the information professionals*, proceedings of a conference organised by the Education for Librarianship Section of the ALA (26-28 Nov. 1984, Melbourne). ed. by J. Henri and R. Sanders. Riverton: Murray Institute of Higher Education, Centre for Library Studies, 1985, PP.109-111.
6. Committee on Australia Universities. *Report of the Committee on Australian university*. (Sep.1957).
7. Commonwealth Advisory Committee. *First report of the Committee on Advanced Education*. Australia: Commonwealth Advisory Committee, 1966, PP.1-67.
8. Commonwealth Advisory Committee. *Second report of the Committee on Advanced Education*. Australia: Commonwealth Advisory Committee, 1969, PP. 67-68.
9. Genoni, P. "The image of Australian librarianship". In *the Proceedings of the Austrian Library and Information Association*, (2nd Biennial Conference, 1992): P.1
10. Gibbons, F. *Education for librarianship in Australia*.

کتابداری خیلی سریع است لذا مشارکت و نظارت فعال تری از سوی انجمن کتابداران بیش از آنچه در گذشته بوده است می‌طلبد.

سیاست دولت در طی نیم قرن اخیر جهت و سوی توسعه آموزش کتابداری را تغییر داد. با تغییر در سیاست‌های ملی مؤسسات آموزش عالی و مؤسسات فناوری امکان فعالیت بیشتری نسبت به دانشگاه‌ها به دست آوردند. مؤسسات آموزش عالی با تغییرات مداوم در برنامه‌های آموزشی ابعاد جدیدی را وارد آموزش کتابداری کردند. بیش از گذشته آموزش کتابداری به مباحثی مانند اطلاعات به معنای مفهوم و جریان اطلاعات و مدیریت آن پرداخت. مؤسسات فناوری نیز به مکان‌های مناسبی برای تربیت فن‌دانان کتابداری تبدیل شدند. علاوه بر این با تغییر سیاست انجمن کتابداران مؤسسات آموزش عالی و مؤسسات فناوری موقعیت مستحکمی در آموزش کتابداری به دست آوردند.

گرچه رشد و گسترش دانشکده‌های کتابداری در مؤسسات گوناگون لایه‌های مختلفی را در آموزش کتابداری به وجود آورد و این نوع آموزش را در دسترس همگان قرار داد، اما آموزش کتابداری را با مشکل اندازه روبرو کرد. دانشکده‌های کتابداری در مقایسه با دیگر دانشکده‌های سنتی موجود در دانشگاه‌ها بسیار کوچک هستند. علاوه بر این ارتباط فعال میان این دانشکده‌ها بسیار کم و ناکافی است.

رشد علوم اطلاع‌رسانی بسیار جالب است. وارد کردن موضوعات اطلاع‌رسانی در برنامه‌های درسی بر مبنای واقعیت‌ها صورت گرفته و دوگانگی مرسوم میان مباحث کتابداری و اطلاع‌رسانی در این برنامه‌ها وجود ندارد. ادغام بعضی دانشکده‌های کتابداری با دانشکده‌های علوم رایانه مرزهای آموزش کتابداری را گسترش داده و امکانات بیشتری را از نظر مدرّس و

- Journal*, (May 1989): 118
18. Rayward.W.Boyd "Library education" In *ALLIAS Australia's Library Information and Archives Services* an Encyclopedia of Practice and Proctitioner's (edited by Harrison Brayan). Vol.2, PP.85-125.
 19. Trask.M. *Interconectotins: Library education planning and practice 1975-1986*. Sydney: University of Technology, 1991.
 20. Willard, P. "Curriculum development: UNSW experience", in *the information professional* proceedings of a conference organised by the Education for Librarianship Section of the ALA (26-28 Nov. 1984, Melbourne). ed.by J.Henry and Roy Sanders.Riverina: Murray Institute of Higher Education, Centre for Library Studies, 1985, PP.93-94.
 21. Williamson, C.C. *Training for library service: A report prepared for the Camegie of New York*. New York: [SP], 1923.
 22. Whyte.J.P. "John Metcalfe and the Library Association of Australia" *The Australian Library Journal*, (May 1971):10-11.
 - London: the British Library, 1977.
 11. Keane.M.V. "The development of education for librarianship in Australia: Between 1896 and 1976, with special emphasis upon the role of the Library Association of Australia", *The Australian Library Journal*, vol.31, No.2 (May 1982): 13-85.
 12. Knox.J. "Education for librarianship; a decade in perspective". *The Australian Library Journal*, vol.38, No.2, (May 1989):126-127.
 13. Maguire,C. "Courses in librarianship available in Australia". *the Australian Library Journal*, (May 1971):23.
 14. Metcalfe,J.W. *The standareots of librarianship and the status of library education*, Presidential address delivered to the conference of Library Association of Australia: 10th: Sydney: 1959.p.174
 15. Radford,N.A. "Education for Librarianship: the changing role". *The Australian Library Journal*,(May 1978):102.
 16. Radford.W. "Education for librarianship". *The Australian Library Journal*. (Dec.1989):407.
 17. Rayward,W.Boyd "The future of Library education in Australia- and its past". *The Australian Library*